

ISSN 2222-4459 (Print)
ISSN 2311-116X (Online)

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
«БІЗНЕС ІНФОРМ»
№ 11 '2018 р. (490)

Періодичність 1 раз на місяць

Видається із січня 1992 р.

Свідоцтво про реєстрацію

КВ №19905-9705 ПР від 02.04.2013 р.

ЗАСНОВНИКИ:

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР
ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ
НАН УКРАЇНИ (ХАРКІВ)

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. С. Кузнеця

ВИДАВЕЦЬ:

ФОП Лібуркіна Л. М.

РЕДАКЦІЯ

Головний редактор: д-р екон. наук, проф.

В. С. Пономаренко

Науковий редактор: д-р екон. наук, проф.,

член-кор. НАН України **М. О. Кузим**

Випусковий редактор: д-р екон. наук,

доцент **В. Є. Хаустова**

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

д-р екон. наук, проф.

Алексєєв І. В. (Львів)

д-р екон. наук, проф.

Амосов О. Ю. (Харків)

д-р екон. наук, проф.

Благуєв І. С. (Івано-Франківськ)

д-р екон. наук, проф.

Гізатуллін Х. Н. (Єкатеринбург, Росія)

канд. екон. наук, проф.

Гонда В. (Братислава, Словачія)

д-р екон. наук, проф.

Жуковський М. (Люблін, Польща)

д-р екон. наук, проф.

Заруба В. Я. (Харків)

д-р екон. наук, проф.

Іванов Ю. Б. (Харків)

д-р екон. наук, проф.

Клебанова Т. С. (Харків)

д-р екон. наук, проф.

Ковальчук К. Ф. (Дніпро)

д-р екон. наук, проф.

Орлов П. А. (Харків)

д-р екон. наук, проф.

Погорлецький О. І. (С.-Петербург, Росія)

д-р екон. наук, проф.

Христіановський В. В. (Вінниця)

д-р філософії (економіка)

Шоша Жан-Юг (Ліон, Франція)

**У журналі можуть друкуватися основні
результати дисертаційних робіт
з економічних наук**

Журнал реферується у загальнодержавній
реферативній базі даних «Україніка наукова» та
в українському реферативному журналі «Джерело»

ЖУРНАЛ «БІЗНЕС ІНФОРМ» ПРЕДСТАВЛЕНО В МІЖНАРОДНИХ НАУКОМЕТРИЧНИХ БАЗАХ ДАНИХ, РЕПОЗИТОРІЯХ І ПОШУКОВИХ СИСТЕМАХ:

- Ulrichsweb Global Serials Directory (США);
- Research Papers in Economics (США);
- Російський індекс наукового цитування (Росія);
- Index Copernicus (Польща);
- Directory of Open Access Journals;
- CiteFactor (США);
- Academic Journals Database (Швейцарія);
- Research Bible (Японія);
- Соціонет (Росія);
- Open Academic Journals Index;
- GetInfo (Німеччина);
- BASE (Німеччина);
- OpenAIRE (Європейський Союз);
- SUNCAT Union Catalogue (Велика Британія);
- COPAC Union Catalogue (Велика Британія);
- J-Gate (Індія);
- Open Access Library;
- Scientific Indexing Services;
- Advanced Science Index;
- Академия Google (США);
- InfoBase Index;
- WorldCat

ЗІ СПИСКУ

ДРУКОВАНИХ (ЕЛЕКТРОННИХ) ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ, ЩО ВКЛЮЧАЮТЬСЯ ДО ПЕРЕЛІКУ НАУКОВИХ ФАХОВИХ ВИДАНЬ УКРАЇНИ

Журнал «Бізнес Інформ» («Бизнес Информ», «Business Inform»)
(Співзасновники: НДЦ індустріальних проблем розвитку НАН України,
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця)

Додаток 10 до Наказу Міністерства освіти і науки України

від 12.05.2015 р. № 528

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

- Абрамов Ф. В.** Маніпулювання суспільними настроями як чинник неефективності неформальних правил 8
- Коломийчук Д. І.** Теоретико-методологічні підходи до вивчення національної економіки як складної відкритої господарської системи 14
- Калюжна Н. Г., Барон І. Г.** Трансформація методичних підходів до оцінювання економічної безпеки України 22
- Оленцевич Н. В., Фоміна О. О.** Корупція в системі публічного управління: причини та запобігання 28
- Коломієць Г. М., Глушак Ю. С.** Амбівалентність рейтингування в умовах сучасних господарських трансформацій 34
- Богданов Р. І.** Інституціональні можливості узгодження економічних інтересів у системі економічної безпеки підприємства 42
- Гуторов А. О.** Теоретико-методологічні засади інклюзивного розвитку національної економіки 48
- Галенко О. М., Різва Л. А.** Інституційна основа ефективного функціонування ринку нерухомості у світовому просторі 55

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД

- Шуба О. А.** Європейський досвід використання «зелених» облігацій у фінансуванні екологічної модернізації 60
- Хуан Я., Чжан Л.** Використання досвіду Китаю у визначенні спеціалізації України на міжнародному ринку освітніх послуг 66

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

- Котиш О. М., Куценко І. К.** Розвиток експортної діяльності підприємства з урахуванням митного регулювання 72
- Крук О. М., Балашова О. В., Гамора О. І.** Удосконалення розвитку міжнародних економічних відносин і спільного підприємництва в сучасних умовах 78
- Юринєць О. В., Приведа Р. Б., Дорош О. І.** Проблеми реалізації проектів транскордонного співробітництва 83

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ

Скиба М. В. Основні етапи розвитку міжнародної методології у сфері інновацій	89
Бурмака Т. М., Мусіяченко А. А. Обґрунтування управлінських рішень щодо проектів інноваційного розвитку.....	95

ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЦЕСИ

Ситник Н. С., Репета М. М. Інвестиційна безпека України: стан і перспективи вдосконалення.....	100
Болквадзе Н. І., Сивак Р. Б. Інвестиційні пріоритети глобальних інвесторів у енергетичній сфері	107

ОСВІТА І НАУКА

Зеленін Ю. М. Сутність та принципи побудови бізнес-моделі закладів освіти дорослих.....	114
Єрмаченко В. Є., Дериховська В. І. Особливості взаємодії суб'єктів управління організаційною автономією ЗВО.....	123

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Лазебник Ю. О. Диференціація регіонів України за рівнем якості зайнятості.....	133
Нашкерська М. М. Методологічні аспекти оцінки та аналізу ринкового потенціалу та його структурних складових	140

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ

Аверкина М. Ф., Кондратюк Є. С. Методичні засади оцінювання сталого розвитку території.....	147
Марков М. Є. Напрямки розвитку методичних підходів до оцінки та прогнозування банкрутства підприємств.....	154
Лепейко Т. І., Щербак А. М. Формування системи показників оцінювання ефективності інформаційного процесу управління промисловим підприємством	161
Пілько А. Д., Чабан О. М. Моделювання процесу оптимізації структури бюджету маркетингових комунікацій інвестиційно-будівельної компанії.....	167
Манжос Т. В., Мельник О. О., Луцишина Ж. В. Модель управління запасами з нечітким трикутним попитом	174
Іванов Р. В., Іванова Т. А. Модифікована двофакторна модель дохідної поведінки домогосподарств	180
Потрашкова А. В. Підтримка прийняття рішень зі стратегічного планування соціально відповідальної діяльності підприємства на основі оцінювання його потенціалу.....	187
Раєвнева О. В., Степуріна С. О. Структурний аналіз системи управління організаційною автономією університету	202

ПРОБЛЕМИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Тимошенко О. В., Грушина А. І. Кредитування малого та середнього бізнесу в Україні: проблеми та перспективи.....	207
--	-----

ЕКОНОМІКА ПРОМИСЛОВОСТІ

Крамчанінова М. Д., Горлова Н. М., Романова-Малиновська Н. Ю. Ключові напрямки поліпшення стану соціально-екологічної сфери корпоративної соціальної відповідальності вугледобувних підприємств державного сектора	213
--	-----

ЕКОНОМІКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА І АПК

Віленчук О. М. Вибір стратегій ціноутворення за результатами SWOT-аналізу на ринку аграрного страхування.....	220
---	-----

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

Україна, 61001, Харків,
пров. Інженерний, 1а,
Бібліотечний корп., 2 пов., к. 224.

Тел./факс: (057) 702-05-25

e-mail: biz_inf@ukr.net

www.business-inform.net

АДРЕСА

ВИГОТІВНИКА:

ФОП Рубашкін Д. Ю.

Україна, 61002, Харків,

вул. Маршала Бажанова, 28.

Тел.: 067-579-46-58

ПЕРЕДПЛАТА:

- у Видавця;
- **ТОВ «Меркурій Експрес»:**

Україна, 49038, Дніпро,

вул. Ярослава Мудрого, 33.

Тел.: (093) 393-57-40

Науковий журнал

БІЗНЕС ІНФОРМ

БИЗНЕС ИНФОРМ

BUSINESS INFORM

Видається 1 раз на місяць

Мова видання – українська, російська, англійська

Рекомендовано до друку рішеннями: вченої ради ХНЕУ № 4 від 29.11.2018 р.

вченої ради НДЦ ІПР НАНУ № 11 від 15.11.2018 р.

Здано до набору 16.10.2018 р.

Підписано до друку 29.11.2018 р.

Формат 60 x 84/8.

Друк цифровий.

Ум. друк. арк. 52,9. Обл.-вид. арк. 68,7.

Надруковано у ФОП Рубашкін Д. Ю.

Замовлення № 2156. Наклад 100 прим.

© **БІЗНЕСІНФОРМ**, 2018

ЕКОНОМІКА ТОРГІВЛІ ТА ПОСЛУГ

Мельник І. М. Проектування концептуальних положень соціально-економічної модернізації сфери товарного обігу.....	229
Танащук К. О. Розробка Еталонних моделей для визначення видів телекомунікаційних послуг при організації взаємоз'єднання мереж операторів телекомунікацій.....	236
Євтушенко О. В., Курінна А. Т. Роль туризму в розвитку національної економіки України.....	249

ЕКОНОМІКА ТРАНСПОРТУ І ЗВ'ЯЗКУ

Письмак В. О., Серпухов М. Ю. Оптимізація транспортних витрат як основа активізації експортної діяльності вітчизняних підприємств.....	258
--	-----

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА

Мовчун С. В. До питання перспектив реалізації причинно-наслідкового зв'язку між пенсійним забезпеченням і соціально-економічним розвитком.....	265
Швець І. Б., Следь О. М. Оцінка внутрішньої вимушеної міграції в Україні та її вплив на ринок праці.....	272

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

Репушевська Ю. О. Пріоритети вибору немонетарного або монетарного підходів до розробки реструктуризаційних стратегій промислових підприємств..	279
Луцюк І. В. Методичні аспекти контролю витрат на якість продукції: завдання, етапи та процедури	286
Бірібіренко С. С., Малород К. О. Теоретико-методологічні аспекти формування фінансової стійкості підприємства.....	291
Ковалевська А. В., Петрова Р. В., Строков О. Ю. Критичний аналіз методів вирішення задачі оптимізації структури фінансових ресурсів підприємства.....	296
Власова Н. О., Носирев О. О., Кочетова Т. І. Особливості стану та динаміки фінансових результатів підприємств промисловості за видами економічної діяльності	303
Осокіна А. В., Снаговська Є. С. Сучасні підходи до побудови каналів збуту бізнес-організації.....	310
Нестеренко Р. В., Цаленко Н. Ю. Науково-практичний підхід до розробки економіко-організаційного забезпечення логістичної діяльності підприємства	315

МЕНЕДЖМЕНТ І МАРКЕТИНГ

Божко Ю. О. Оцінювання конкурентоспроможності підприємства методами конкурентної розвідки.....	320
Гарафонов О. І., Токовенко А. М. Інноваційна стратегія підприємства: особливі підходи до формування в сучасних умовах розвитку ресторанної сфери в Україні.....	327

Лісна І. Ф., Пивавар І. В., Пономаренко О. О. Маркетингові дослідження і планування маркетингової діяльності на макро і мікрорівнях	333
Новікова Л. В., Чернишова Л. О. Маркетингові комунікації як складова маркетингової політики підприємства на міжнародному ринку.....	340
Савицька Н. Л., Мелушова І. Ю. Управління результативністю маркетингу в контексті сталого розвитку підприємства: теоретико-методичний аспект	346
Новіков Д. Ф. Соціальна відповідальність маркетингу на ринку промислових підприємств	352
Дубовик Т. В., Гамова І. В. Інновації та бізнес-моделі в маркетингових каналах.....	357

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І АУДИТ

Шульга С. В., Новіченко Л. С. Інститут аудиту: сутність та основні складові.....	363
Царук В. Ю. Проблеми розвитку обліку в системі корпоративного управління	369

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ І КРЕДИТ

Піхоцький В. Ф., Куцук М. Р. Державний фінансовий контроль в умовах політики бюджетної децентралізації	375
Слободянюк Н. О., Янковський В. А. Достатність капіталу банківських установ: українські реалії та міжнародний досвід нормативного регулювання	380
Гаряга Л. О. Розвиток фінансового ринку в умовах цифровізації економіки.....	388
Зверук Л. А., Руденко В. Ю. Система управління ліквідністю банківської установи.....	394
Марченко О. В., Невідома Л. О. Аналіз проблемної заборгованості банків.....	402
Носач І. В., Лебедева Д. О. Сутність та роль фінансової стратегії вітчизняних підприємств.....	409
Мартиненко В. В. Сучасні тенденції розвитку та перспективи оподаткування в Україні.....	414
Козарезенко Л. В. Податкова політика в забезпеченні соціальної функції держави	420
Лиса О. В. Загрози фінансовій безпеці вітчизняних підприємств і домогосподарств на сучасному етапі.....	427
Свірко С. В., Тростенюк Т. М. Бюджетна звітність як елемент управлінського обліку в контексті субординаційної системи ДЗВО	434
Гончаренко Н. І., Булгакова О. О., Псьота Т. В. Криптовалюта як інноваційний інструмент міжнародних розрахунків в умовах глобальної фінансизації	441

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Полякова Я. О., Соломіна Д. С. Сучасні тенденції розвитку ринку електронної комерції в Україні.....	449
---	-----

ДО УВАГИ АВТОРІВ ЖУРНАЛУ «БІЗНЕС ІНФОРМ»!

Редакція просить оформлювати список використаних джерел до статей згідно з новим ДСТУ 8302:2015 (Київ, 2016 р.).

Ознайомитись з прикладами застосування ДСТУ можна за посиланням:
http://knmu.kharkov.ua/attachments/3659_8302-2015.PDF

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

©2018 МАРТИНЕНКО В. В.

УДК 336.221(477)

Мартиненко В. В. Сучасні тенденції розвитку та перспективи оподаткування в Україні

Головна мета статті полягає в удосконаленні методичного забезпечення оцінки сучасних тенденцій розвитку та перспектив оподаткування шляхом прогнозування рівня податкового навантаження на національну економіку в Україні з імплементацією сценарного підходу. Проведено аналіз динаміки податкових надходжень до бюджету України. Запропоновано рівень податкового навантаження обчислювати як відношення суми податкових надходжень до зведеного бюджету і надходжень від єдиного соціального внеску до ВВП у фактичних цінах. Реалізовано впровадження сценарного підходу в прогнозування податкового навантаження на економіку України з урахуванням екстраполяції та впливу динаміки ВВП на обсяги податкових надходжень і єдиного соціального внеску. Обґрунтоване посилення податкового навантаження на національну економіку (від +0,2 до +4,5%) упродовж найближчих 5 років за незмінності існуючих тенденцій динаміки ВВП у фактичних цінах, податкових надходжень до бюджету і єдиного соціального внеску. Перспективою подальших досліджень автора у даному напрямі буде розробка шляхів удосконалення податкового менеджменту держави в умовах децентралізації владних повноважень.

Ключові слова: пряме оподаткування, непряме оподаткування, єдиний соціальний внесок, податкове навантаження, ВВП у фактичних цінах, прогнозування.

Рис.: 2. Табл.: 2. Бібл.: 9.

Мартиненко Валентина Віталіївна – кандидат економічних наук, доцент, заступник директора Навчально-наукового інституту обліку, аналізу та аудиту Національного університету ДФС України (вул. Університетська, 31, Ірпінь, Київська область, 08201, Україна)

E-mail: martynenkovv@ukr.net

УДК 336.221(477)

Мартыненко В. В. Современные тенденции развития и перспективы налогообложения в Украине

Главная цель статьи заключается в совершенствовании методического обеспечения оценки современных тенденций развития и перспектив налогообложения путем прогнозирования уровня налоговой нагрузки на национальную экономику в Украине с выполнением сценарного подхода. Проведен анализ динамики налоговых поступлений в бюджет Украины. Предложено уровень налоговой нагрузки вычислять как отношение суммы налоговых поступлений в сводный бюджет и поступлений от единого социального взноса к ВВП в фактических ценах. Реализовано внедрение сценарного подхода в прогнозирование налоговой нагрузки на экономику Украины с учетом экстраполяции и влияния динамики ВВП на объемы налоговых поступлений и единого социального взноса. Обосновано усиление налоговой нагрузки на национальную экономику (от +0,2 до +4,5%) в течение ближайших 5 лет при неизменности существующих тенденций динамики ВВП в фактических ценах, налоговых поступлений в бюджет и единого социального взноса. Перспективой дальнейших исследований автора в данном направлении будет разработка путей совершенствования налогового менеджмента государства в условиях децентрализации властных полномочий.

Ключевые слова: прямое налогообложение, косвенное налогообложение, единый социальный взнос, налоговая нагрузка, ВВП в фактических ценах, прогнозирование.

Рис.: 2. Табл.: 2. Библ.: 9.

Мартыненко Валентина Витальевна – кандидат экономических наук, доцент, заместитель директора Учебно-научного института учета, анализа и аудита Национального университета ДФС Украины (ул. Университетская, 31, Ирпень, Киевская область, 08201, Украина)

E-mail: martynenkovv@ukr.net

UDC 336.221(477)

Martynenko V. V. The Contemporary Tendencies of Development and the Prospects of Taxation in Ukraine

The main aim of the article is improving the methodical provision of the estimation of contemporary tendencies of development and the prospects of taxation by forecasting the level of tax burden on the national economy of Ukraine, implementing the scenario approach. An analysis of dynamics of tax receipts to the budget of Ukraine is carried out. It is proposed that the level of tax burden be calculated as the ratio of the amount of tax revenues to the consolidated budget and the income from a single social contribution to GDP in actual prices. Introduction of the scenario approach in forecasting the tax burden on the Ukrainian economy with attention to extrapolation and influence of the GDP dynamics on the volume of tax revenues and the single social contribution is implemented. The strengthening of the tax burden on the national economy (from +0,2 to +4,5%) over the next 5 years is substantiated, subject to persistence of the current tendencies as to dynamics of GDP in actual prices, tax revenues to the budget, and a single social contribution. Prospect for further author's researches in this direction will be development of ways of improvement of tax management of the State under conditions of the decentralization of power.

Keywords: direct taxation, indirect taxation, single social contribution, tax burden, GDP in actual prices, forecasting.

Fig.: 2. Tbl.: 2. Bibl.: 9.

Martynenko Valentyna V. – PhD (Economics), Associate Professor, Deputy Director of the Educational and Scientific Institute for Accounting, Analysis and Audit of the National University of SFS of Ukraine (31 Universytetska Str., Irpin, Kyiv region, 08201, Ukraine)

E-mail: martynenkovv@ukr.net

В умовах макроекономічної нестабільності та загострення боргових проблем оцінка тенденцій розвитку та перспектив оподаткування набуває особливої ваги, оскільки, з одного боку її результати відображають ефективність податкової системи, а з іншого, – рівень перерозподілу доходів у національній економіці. При цьому оподаткування має виконувати і стимулюючу функцію, в основу якої

закладається ефект від встановлення таких податкових ставок, за яких бізнес отримує більше переваг від легального статусу, ніж перебуваючи в «підпіллі».

Базові методологічні основи оцінки впливу оподаткування як на національну економіку в цілому, так і окремих суб'єктів господарської діяльності зокрема, присвячено праці таких учених: Х. Серрато і О. Зідар (2018) досліджують податкові ставки, базові

ві правила і кредити та їх вплив на податкові надходження до бюджету й економічну діяльність суб'єктів господарювання [1]; Дж. Алм, Т. Дронік-Троспер і С. Шефферін (2017) проводять порівняльний аналіз основних особливостей державної і федеральних податкових реформ у США [2]; Н. Яімович і С. Ребело (2017) доводять, що зниження податкових ставок суттєво не впливають на прискорення довгострокового економічного зростання, натомість їх підвищення здійснює суттєвий негативний вплив [3]; Р. Греблер, К. Дейаратна і М. Сарджент (2017) вивчають вплив державних і місцевих податків, а також муніципальних облігацій на податкові надходження та боргові зобов'язання загальнодержавних і місцевих органів влади [4]; колективна монографія за редакцією Т. Єфименко, А. Соколовської (2014) присвячена комплексному аналізу податкового навантаження на економіку, фактори виробництва та окремих економічних агентів [5] тощо.

Ідеї щодо оцінки рівня податкового навантаження на економіку як у розвинених державах, так і в країнах, що розвиваються, зокрема в Україні, не втрачають своєї актуальності і сьогодні. Так, у попередньому дослідженні автора визначено оптимальні податкові ставки податків, які використовуються для максимізації податкових надходжень держави: 20% для податку на прибуток підприємств та 22% для податку на доходи фізичних осіб (2018) [6]. В іншій науковій роботі автора досліджуються теоретичні основи розвитку проблеми податкової безпеки держави (2015) [7]. Слід зазначити, що вченими-економістами ще недостатньо опрацьовані проблеми прогнозування рівня загального податкового навантаження на національну економіку через впровадження сценарного підходу, економіко-математичного моделювання та екстраполяції рядів динаміки.

Головна мета дослідження полягає в оцінці сучасних тенденцій розвитку та перспектив оподаткування шляхом прогнозування рівня податкового навантаження на національну економіку в Україні.

Податкове навантаження (у деяких наукових джерела вживається термін «податковий тягар») на національну економіку є показником, який надає кількісну характеристику стану податкової системи в державі, може бути використаний як для оцінки тенденцій її розвитку в динаміці за досліджуваний період, так і в міжнародних порівняннях. Також цей показник може служити індикатором перерозподілу доходів у національній економіці.

Проведемо аналіз динаміки податкових надходжень, єдиного соціального внеску та обсягів валового внутрішнього продукту (ВВП) у фактичних цінах (табл. 1).

З даних, наведених у табл. 1, видно, що сумарний обсяг податкових надходжень до бюджету за 2004–2017 рр. збільшився у 12,9 разу, у тому числі надхо-

дження від непрямого оподаткування зросли у 17 разів, а від прямого – у 8,5 разу. Як результат – доходи Зведеного бюджету України зросли у 11,5 разу. Разом з тим обсяг єдиного соціального внеску збільшився всього у 5,6 разу, що може свідчити про значно нижчі темпи зростання доходів фізичних осіб, порівняно з іншими базами оподаткування. Варто зазначити, що єдиний соціальний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування має всі ознаки прямого податку, але, згідно з чинним законодавством, не входить у систему оподаткування.

Зважаючи на методiku рейтингу сприятливості податкових систем «Paying Taxes», згідно з якою єдиний соціальний внесок було включено в розрахунок загальної ставки податків і внесків на мікрорівні, вважаємо за доцільне в систему оцінки податкового навантаження на національну економіку в Україні, крім обсягу податкових надходжень до зведеного бюджету від прямих і непрямих податків, включати обсяг сплаченого єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Також варто зазначити, що єдиний соціальний внесок має ту ж саму базу оподаткування, як і податок на доходи фізичних осіб, тому можна вести мову про подвійне оподаткування доходів фізичних осіб – у першому випадку платником є отримувач доходу, у другому – роботодавець. Проте суттєвою відмінністю між названими податками є цільове призначення останнього – загальнообов'язкове державне соціальне страхування, тобто відшкодування отримує застрахована особа лише в разі настання страхового випадку – вихід на пенсію, тимчасова втрата працездатності, безробіття, професійне захворювання тощо. При цьому надходження від єдиного соціального внеску не включаються до складу доходів Державного бюджету України.

Таким чином, показник податкового навантаження в табл. 1 розрахований як відношення суми надходжень від прямого і непрямого оподаткування та єдиного соціального внеску до ВВП у фактичних цінах. Так, у 2004 р. рівень податкового навантаження на національну економіку України склав 26% до обсягу ВВП і збільшився за досліджуваний період на 7%. Охарактеризована негативна динаміка була забезпечена через посилення навантаження непрямого оподаткування, що склало 15,4% ВВП станом на кінець 2017 р. проти 7,1% рівня 2004 р., при цьому частка прямого оподаткування в загальному навантаженні скоротилась на 1%.

Упродовж 2004–2017 рр. ВВП у фактичних цінах збільшився у 8,3 разу, проте залишається відкритим питання місця і ролі податкового навантаження – воно є фактором, що стимулює (прискорює) чи перешкоджає (сповільнює) економічному зростанню. Процес оподаткування є механізмом перерозподілу доходів у національній економіці, і його ключова роль

Таблиця 1

Податкове навантаження на національну економіку України

Рік	Значення показника за роками, млн грн				
	Обсяг надходжень від оподаткування:		Єдиний соціальний внесок	ВВП у фактичних цінах	Податкове навантаження
	непрямого	прямого			
1	2	3	4	5	6 = (2 + 3 + 4) / 5
2004	25526	38753	28182	357544	25,9
2005	47756	52992	41591	457325	31,1
2006	65978	65127	54293	565018	32,8
2007	79540	88409	75534	751106	32,4
2008	116798	118882	101951	990819	34,1
2009	112550	97239	99821	947042	32,7
2010	123188	113712	119343	1120585	31,8
2011	174476	149516	139056	1349178	34,3
2012	190242	157744	157980	1459096	34,7
2013	178202	162963	166864	1522657	33,4
2014	196514	158915	165923	1586915	32,9
2015	289129	218506	169874	1988544	34,1
2016	357258	293523	111707	2385367	32,0
2017	459327	368831	158910	2982920	33,1
Зміни у 2017 р., порівняно з 2004 р. (+/-)	+433801	+330078	+130728	+2625376	+7,2

Джерело: сформовано за даними [8; 9].

полягає в забезпеченні виконання державою своїх функцій. Очевидно, що динаміка доходу держави у вигляді податкових надходжень до бюджету безпосередньо залежить від тенденцій зміни ВВП, які відображають розвиток національної економіки (рис. 1).

З даних рис. 1 видно, що між динамікою ВВП у фактичних цінах та обсягами доходів зведеного бюджету, податкових надходжень і єдиного соціального внеску наявний прямий зв'язок високої щільності, який формалізує степенева функція, причому: зростання ВВП на 1% за рік приводить до збільшення обсягу доходів зведеного бюджету на 1,1% з достовірністю 99,3%; з достовірністю 98,8% збільшується річний обсяг надходжень до бюджету від прямого оподаткування на 1,01% при зростанні ВВП на 1% за рік; у разі зростання ВВП на 1% за рік обсяг надходжень до бюджету від непрямого оподаткування може збільшитися на 1,27% з достовірністю 98,7%; річний обсяг єдиного соціального внеску може зрости на 0,83% з достовірністю 81,4% при збільшенні обсягу ВВП у фактичних цінах на 1% за рік.

За одержаними результатами (див. табл. 1, рис. 1) реалізуємо сценарний підхід у прогнозуванні податкового навантаження на національну економіку в Україні. Для цього необхідно: провести екстраполяцію ряду динаміки ВВП у фактичних цінах за рік (рис. 2); спрогнозувати обсяги надходжень до зведе-

ного бюджету від непрямого оподаткування за рік (за формулою для ITR на рис. 1); спрогнозувати обсяги надходжень до зведеного бюджету від прямого оподаткування за рік (за формулою для DTR на рис. 1); спрогнозувати обсяги сплаченого єдиного соціального внеску за рік (за формулою для USTR на рис. 1).

Результати екстраполяції ряду динаміки ВВП у фактичних цінах, наведені на рис. 2, одержані на основі формалізації тенденцій зміни досліджуваного показника як залежності його чисельних річних значень від порядкового номера року.

Метод екстраполяції базується на припущенні, що виявлені тенденції динаміки ВВП у фактичних цінах зберуться і в прогностичному періоді, тому рівняння зв'язку, графік якого називається лінією тренду, залишається незмінним. На рис. 2 зображено три рівняння трендів, рівень апроксимації яких $R^2 > 0,9$, що свідчить про високий рівень достовірності формалізації наявної тенденції розвитку ВВП у фактичних цінах за 2004–2017 рр. Пропонуємо екстралювати значення досліджуваного показника на п'ять прогностичних років уперед, використовуючи наведені рівняння трендів. При цьому базовим буде взяте квадратичне рівняння тренду, розраховані прогностичні значення за яким сформулюють реалістичний сценарій прогнозу ВВП у фактичних цінах (GD_{Preal}).

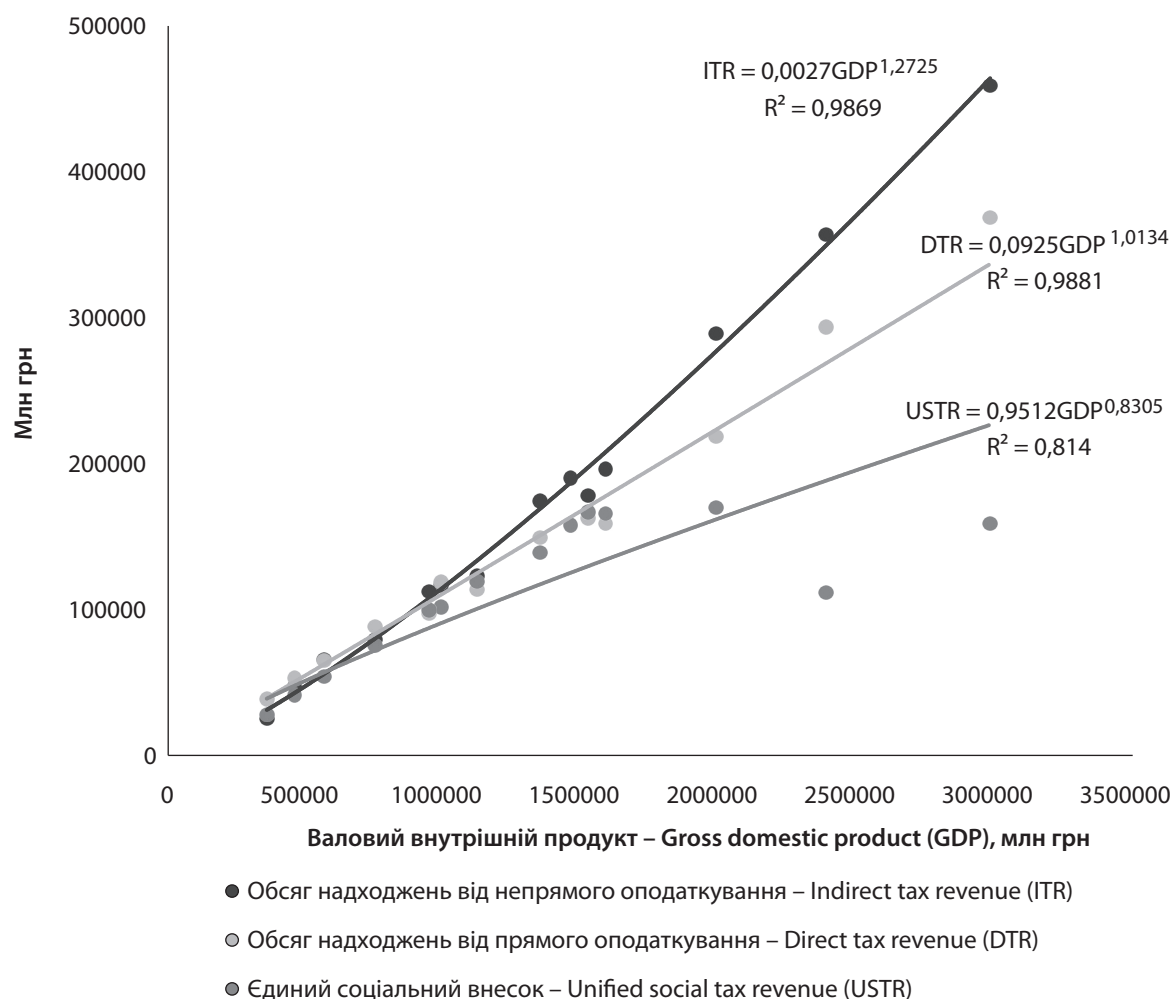

Рис. 1. Вплив динаміки ВВП на обсяги податкових надходжень і єдиного соціального внеску, млн грн

Джерело: сформовано та розраховано за даними, наведеними в табл. 1.

Також важливим аспектом методики екстраполяції ряду динаміки є встановлення довірчих інтервалів, що розширюють межі прогнозу площею, в яку зі значною ймовірністю потраплять прогнозні значення ВВП у фактичних цінах – точки з відповідними координатами, де незалежною змінною буде порядковий номер прогнозного року. При цьому верхній довірчий інтервал, сформований рівнянням експоненційної функції на рис. 2, є обмеженням потенційно максимальних значень ВВП у фактичних цінах за найкращого сприяння факторів зростання, тобто може відповідати оптимістичному сценарію прогнозу (GDP_{opt}). Нижній довірчий інтервал, побудований за рівнянням степеневої функції, є обмеженням потенційно найменших значень ВВП у фактичних цінах за умови найгіршого впливу факторів, що призводять до спаду, тобто може відповідати песимістичному сценарію прогнозу (GDP_{pes}).

Таким чином, застосовуючи метод екстраполяції рядів динаміки (див. рис. 2), було реалізовано сценарний аналіз у прогнозуванні податкового навантаження на економіку, результати якого ілюструє табл. 2.

З даних табл. 2 видно прогнозну динаміку показників, на базі яких розраховується податкове навантаження на національну економіку. Так, за песимістичним сценарієм находження від непрямого оподаткування до Зведеного бюджету України за п'ять прогнозних років може зменшитися на 9,5%, надходження від прямого оподаткування – на 24,2%, але обсяг єдиного соціального внеску може збільшитися на 32%, обсяг ВВП у фактичних цінах може зменшитися на 8,9%. За реалістичним сценарієм динаміка цих показників така: приріст надходжень від непрямих податків складе +70,2%, від прямих податків – +25,3%, від єдиного соціального внеску – +99,3%, ВВП у фактичних цінах – +49,6%. Згідно з оптимістичним сценарієм у 2022 р., порівняно з 2017 р., обсяг сплачених непрямих податків може зрости у 3,7 разу, прямих податків – у 2,3 разу, єдиного соціально внеску – у 3,3 разу, ВВП у фактичних цінах – у 2,8 разу. Охарактеризована прогнозна динаміка складових податкового навантаження на національну економіку дозволила реалізувати такі сценарії: згідно з песимістичним сценарієм у найближчі п'ять років рівень податкового навантаження на економіку України може

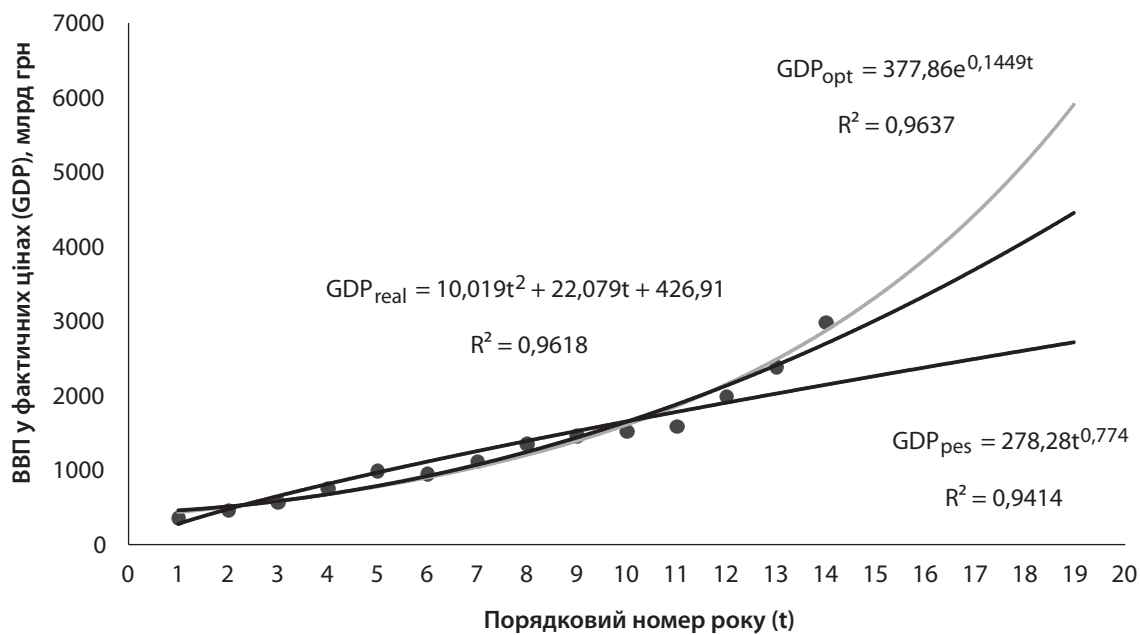

Рис. 2. Екстраполяція ряду динаміки ВВП у фактичних цінах, млрд грн

Джерело: власні розрахунки за даними, наведеними в табл. 1.

Таблиця 2

Сценарії прогнозу складових податкового навантаження на національну економіку України у 2018–2022 рр.

Рік	Сценарії прогнозу показника		
	Песимістичний	Реалістичний	Оптимістичний
1	2	3	4
<i>1. Надходження від непрямого оподаткування до Зведеного бюджету України, млрд грн</i>			
2018	329,47	474,00	1274,00
2019	351,09	541,58	1383,05
2020	372,70	615,27	1493,97
2021	394,28	695,25	1606,68
2022	415,84	781,71	1721,11
2022 р. у % до 2017 р.	90,5	170,2	374,7
<i>2. Надходження від прямого оподаткування до Зведеного бюджету України, млрд грн</i>			
2018	232,21	310,22	681,76
2019	244,26	344,96	727,84
2020	256,16	381,85	773,96
2021	267,90	420,88	820,11
2022	279,51	462,06	866,30
2022 р. у % до 2017 р.	75,8	125,3	234,9
<i>3. Обсяг єдиного соціального внеску, млрд грн</i>			
2018	180,23	228,51	435,67
2019	187,86	249,28	459,66
2020	195,33	270,92	483,39
2021	202,64	293,42	506,89
2022	209,80	316,75	530,17
2022 р. у % до 2017 р.	132,0	199,3	333,6
<i>4. Обсяг ВВП у фактичних цінах, млрд грн</i>			
2018	2263,48	3012,37	6551,66

1	2	3	4
2019	2379,42	3345,04	6988,44
2020	2493,73	3697,74	7425,22
2021	2606,53	4070,49	7861,99
2022	2717,92	4463,27	8298,77
2022 р. у % до 2017 р.	91,1	149,6	278,2
5. Податкове навантаження, % до ВВП у фактичних цінах			
2018	32,78	33,62	36,50
2019	32,92	33,96	36,78
2020	33,05	34,29	37,05
2021	33,18	34,63	37,31
2022	33,30	34,96	37,57
Відхилення (+/-) 2022 р. від 2017 р., %	+0,21	+1,87	+4,48

Джерело: власні розрахунки за даними, наведеними на рис. 1, рис. 2.

зрости на 0,2%, склавши 33,3% на кінець 2022 р.; за реалістичним сценарієм, у 2022 р. рівень податкового навантаження на економіку України може становити 35,0%, збільшившись на 1,9% порівняно з 2017 р.; оптимістичний сценарій констатує у 2022 р., порівняно із 2017 р., можливість зростання загального податкового навантаження на економіку України на 4,5% – до 37,6%.

ВИСНОВКИ

У ході аналізу сучасних тенденцій розвитку та перспектив оподаткування в Україні було доведено, що у 2004 р. частка всіх податкових надходжень до бюджету та єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування становила четверту частину ВВП у фактичних цінах, а у 2016 р. податкове навантаження на національну економіку склало вже третю частину ВВП. Застосовуючи метод екстраполяції рядів динаміки, було реалізовано сценарний аналіз у прогнозуванні податкового навантаження на економіку. Автором обґрунтовано, що протягом найближчих п'яти років, за незмінності існуючих тенденцій динаміки ВВП у фактичних цінах, податкових надходжень до бюджету і єдиного соціального внеску, загальне податкове навантаження на національну економіку посилюватиметься (приріст може скласти від 0,2 до 4,5%). ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Serrato J. C., Zidar O. The structure of state corporate taxation and its impact on state tax revenues and economic activity. *Journal of Public Economics*. 2018. Vol. 167. P. 158–176. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2018.09.006>
2. Alm J., Dronyk-Trosper T., Sheffrin S. M. What Drives State Tax Reforms? *Public Finance Review*. 2017. Vol. 45. Issue 4. P. 443–457. DOI: <https://doi.org/10.1177/1091142116675028>

3. Jaimovich N., Rebelo S. Nonlinear Effects of Taxation on Growth. *Journal of Political Economy*. 2017. Vol. 125. No. 1. P. 265–291. DOI: <https://doi.org/10.1086/689607>

4. Greszler R., Dayaratna K. D., Sargent M. Why Tax Reform Should Eliminate State and Local Tax Deductions. *BACK-GROUNDER*. 2017. No. 3256. P. 1–11. URL: <https://www.heritage.org/sites/default/files/2017-10/BG3256.pdf>

5. Динаміка податкового навантаження в Україні в контексті реалізації податкової реформи / Єфименко Т. І. (ред.), Соколовська А. М. (ред.) та ін. Київ : ДНУ «Академія фінансового управління», 2013. 494 с.

6. Martynenko V. V. On the problem of tax system optimization in Ukraine. *Науковий вісник Полісся*. 2018. № 2. Ч. 2. С. 129–134. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2018-2-2\(14\)-129-134](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2018-2-2(14)-129-134)

7. Мартиненко В. В. Теоретичні підстави розробки проблеми податкової безпеки держави // Бюджетно-податкова політика та регіональний розвиток України: матеріали міжнародної наук.-практ. конференції (22 травня 2015 р.). Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2015. С. 303–306.

8. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

9. Ціна держави // Офіційний сайт Центру соціальних досліджень «CASE Україна». URL: <http://cost.ua>

REFERENCES

Alm, J., Dronyk-Trosper, T., and Sheffrin, S. M. "What Drives State Tax Reforms?" *Public Finance Review*, vol. 45, no. 4 (2017): 443–457. DOI: <https://doi.org/10.1177/1091142116675028>

Dynamika podatkovoho navantazhennia v Ukraini v konteksti realizatsii podatkovoi reformy [Dynamics of tax burden in Ukraine in the context of tax reform implementation]. Kyiv: DNUU «Akademiiia finansovoho upravlinnia», 2013.

Greszler, R., Dayaratna, K. D., and Sargent, M. "Why Tax Reform Should Eliminate State and Local Tax Deductions." *BACK-GROUNDER*, no. 3256 (2017): 1–11.

Jaimovich, N., and Rebelo, S. "Nonlinear Effects of Taxation on Growth." *Journal of Political Economy*, vol. 125, no. 1 (2017): 265–291. DOI: <https://doi.org/10.1086/689607>

Martynenko, V. V. "On the problem of tax system optimization in Ukraine". *Naukovy visnyk Polissia*, vol. 2, no. 2 (2018): 129-134. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2018-2\(14\)-129-134](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2018-2(14)-129-134)

Martynenko, V. V. "Teoretychni pidstavy rozrobky problemu podatkovoi bezpeky derzhavy" [The theoretical basis for the development of the problem of tax security of the state]. *Biudzheto-podatкова polityka ta rehionalnyi rozvytok Ukrainy*. Irpin: Natsionalnyi universytet DPS Ukrainy, 2015. 303-306.

Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy». <http://www.ukrstat.gov.ua>

Serrato, J. C., and Zidar, O. "The structure of state corporate taxation and its impact on state tax revenues and economic activity". *Journal of Public Economics*, vol. 167 (2018): 158-176. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2018.09.006>

"Tsina derzhavy" [Price of the state]. Ofitsiyni sait Tsentru sotsialnykh doslidzhen «CASE Ukraina». <http://cost.ua>

УДК 336.13.331.552.4

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

©2018 КОЗАРЕНКО Л. В.

УДК 336.13.331.552.4

Козаренко Л. В. Податкова політика в забезпеченні соціальної функції держави

Податкова політика впливає на реалізацію соціальної функції держави під час справляння податків за рахунок як фінансової, так і регулюючої функцій. Основними інструментами впливу є: 1) зміни в режимі оподаткування соціальних товарів і послуг та 2) стимулювання, за рахунок податкових пільг, зростання рівня витрат суб'єктів національної економіки на людський розвиток. Перший підхід застосовується переважно при оподаткуванні податком на додану вартість та податком на прибуток підприємств, другий – формою заохочення інвестицій у вигляді податкових пільг для отримання послуг у сфері навчання, професійної підготовки, охорони здоров'я тощо. Складність податкової системи є фактором стримування процесу реалізації соціальної функції держави, адже вагомою умовою ефективності податкових стимулів є спрощеність їх застосування, в тому числі процедури адміністрування та звітності. Важливу роль відіграють інституційні засади щодо гармонізації дії податкових механізмів, зокрема у сфері справляння непрямих податків. У даному контексті координація міжнародних відносин щодо усунення обмежень на шляху до залучення інвестицій та економічної співпраці є важливою складовою соціально-економічного розвитку країни.

Ключові слова: податки, податкова політика, оподаткування, прямі податки, непрямі податки, адміністрування податків, соціальна сфера, людський розвиток.

Табл.: 2. **Бібл.:** 18.

Козаренко Людмила Володимирівна – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів, Київський національний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: ljudmila.kozarezenko@gmail.com

УДК 336.13.331.552.4

Козаренко Л. В. Налоговая политика в обеспечении социальной функции государства

Налоговая политика влияет на реализацию социальной функции государства во время взимания налогов за счет как фискальной, так и регулирующей функций. Основными инструментами воздействия являются: 1) изменения в режиме налогообложения социальных товаров и услуг и 2) стимулирование, за счет налоговых льгот, роста уровня расходов субъектов национальной экономики на развитие общества. Первый подход применяется преимущественно при налогообложении налогом на добавленную стоимость и налогом на прибыль предприятий, второй является формой поощрения инвестиций в виде налоговых льгот для получения услуг в сфере обучения, профессиональной подготовки, здравоохранения и т. п. Сложность налоговой системы является сдерживающим фактором в плане реализации социальной функции государства, ведь важным условием эффективности налоговых стимулов является упрощенность их применения, в том числе процедуры администрирования и отчетности. Важную роль играют институциональные основы по гармонизации действия налоговых механизмов, в частности в сфере взимания косвенных налогов. В данном контексте координация международных отношений по устранению ограничений на пути к привлечению инвестиций и экономического сотрудничества является важной составляющей социально-экономического развития страны.

Ключевые слова: налоги, налоговая политика, налогообложение, прямые налоги, косвенные налоги, администрирование налогов, социальная сфера, развитие общества.

Табл.: 2. **Библ.:** 18.

Козаренко Людмила Владимировна – доктор экономических наук, доцент, профессор кафедры финансов, Киевский национальный торговельно-экономический университет (ул. Киото, 19, Киев, 02156, Украина)

E-mail: ljudmila.kozarezenko@gmail.com

UDC 336.13.331.552.4

Kozarezenko L. V. The Tax Policy in Ensuring the Social Function of the State

The Tax policy causes influence on implementation of the social function of the State during the collection of taxes through both fiscal and regulatory functions. The main instruments of influence are: 1) changes in the regime of taxation of social goods and services and 2) stimulation of the national economy entities through growth of the level of their expenditures for the development of society. The first approach is applied primarily in the taxation of value added tax and corporate income tax, the second is a form of promotion of investment in the form of tax incentives to obtain services in the field of education, professional training, health, etc. The complexity of the tax system is a deterrent to the implementation of the social function of the State, because the important condition for the efficiency of tax incentives is simplification of their use, including both the administration and the reporting procedures. An important role belongs to the institutional framework for harmonizing tax mechanisms, particularly in the area of indirect tax collection. In such a context, coordination of international relations to remove restrictions on the way of attracting investments and economic cooperation is an important component of the country's socio-economic development.

Keywords: taxes, tax policy, taxation, direct taxes, indirect taxes, administration of taxes, social sphere, development of society.

Tbl.: 2. **Bibl.:** 18.

Kozarezenko Ljudmila V. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Finance, Kyiv National University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

E-mail: ljudmila.kozarezenko@gmail.com